

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

Datum
2016-10-25

Ärendebeteckning
531-4135-2016
Arkivbeteckning
531

1(5)

Umeå kommun
c/o Jonas Fagerman
jonas.fagerman@umea.se

Samrådsyttrande gällande sanering av Norrbyskär

Ni planerar att söka tillstånd för att sanera Norrbyskär från föroreningar som uppkommit till följd av sågverksindustrin. Saneringen innebär flera åtgärder och följdverksamheter som är tillstånds-, anmälnings- eller dispenspliktiga. En stor del av saneringsåtgärderna innebär arbete inom vattenområdet, vilket kräver tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken.

Åtgärderna har diskuterats vid två samrådsmöten på Länsstyrelsen. Det var oklart hur ni tänker avgränsa ansökan då ni förutom tillståndsprövningen i Mark- och miljödomstolen planerar att göra en § 28-anmälan. Därför kom ni i slutet av augusti in med ett förtydligande av gränsdragningen mellan de två prövningarna. Utöver detta har vi också fått ett utkast på en samrådsredogörelse och minnesanteckningar från samrådsmötena.

Nedan följer våra synpunkter på prövningens omfattning och innehållet i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen (MKB:n). Vi lämnar också synpunkter på minnesanteckningarna från samrådsmötena.

Prövningens omfattning

Redan vid samrådsmötena framförde vi att utgångspunkten i miljöbalken är att det ska ske en samlad prövning av en verksamhets miljöpåverkan. Vi har med utgångspunkt från ert förtydligande av gränsdragningen kommit fram till att detta är mest lämpligt även för den planerade saneringen. Vi anser därför att hela prövningen, inklusive § 28-anmälan, ska hanteras inom ramen för en tillståndsprövning i Mark- och miljödomstolen.

Vi har förståelse för era farhågor gällande en samlad prövning i domstolen. Dvs. att ett tillstånd blir för oflexibelt för de frågor som vanligtvis hanteras i en § 28-anmälan. Vår uppfattning är att denna flexibilitet går att säkerställa i en domstolsprövning genom att yrka på att domstolen delegerar reglering av vissa frågor till tillsynsmyndigheten. Delegationen kan t.ex. omfatta reglering av åtgärder för att begränsa spridning av föroreningar och fastställande av åtgärdsåtgärder för saneringen.

Motivering

Påverkan på riksintresset för kulturmiljövården och miljön

Norrbyskär är ett område av riksintresse för kulturmiljövården. Saneringen är mycket omfattande och kommer att ha en negativ påverkan på de värden som riksintresset ska bevara. För att kunna göra en samlad bedömning av

påverkan på riksintresset, och föreskriva om rimliga försiktighetsmått och kompensation för kvarvarande skada, krävs att alla saneringsåtgärder prövas i ett sammanhang och av en myndighet. Samma resonemang gäller för påverkan på miljön i övrigt.

Otydlig gränsdragning mellan de olika prövningarna

Saneringen kräver även andra prövningar utöver tillstånd till vattenverksamhet och § 28-anmälan, bl.a. dispens från strandskyddet. Det är endast en del av det strandskyddade området som också utgör vattenområde. Detta innebär att det kommer att ske en prövning av påverkan på strandskyddets intressen för åtgärder inom vattenområdet, och en prövning för åtgärder utanför vattenområdet. Den första prövningen hanteras av Mark- och miljödomstolen och den andra av Umeå kommun. Det är kanske möjligt för domstolen att pröva strandskyddsdispensen för åtgärder som sker utanför vattenområdet, men det är inte lämpligt. Anledningen till detta är att domstolen i sådana fall skulle göra en dispensprövning för en åtgärd som i sin tur prövas av en annan myndighet inom ramen för en § 28-anmälan. Det är särskilt problematiskt då en och samma saneringsåtgärd, t.ex. övertäckning, sträcker sig inom och utanför vattenområdet.

En ytterligare situation där gränsdragningen är ett problem är vid tillståndsprövningen för bortledning av grundvatten. Det är svårt att pröva bortledandet utan att samtidigt behandla grävningen som orsakar behovet av att leda bort vattnet. Hur det bortledda grundvattnet hanteras, särskilt med avseende på föroreningsrisken, är också en del av tillståndsprövningen för vattenverksamheten.

Det är också oklart hur Mark- och miljödomstolen kommer att se på er avgränsning av ansökan. Det finns en uppenbar risk att domstolen delar vår uppfattning att det ska ske en samlad prövning för hela saneringsprojektet.

Påverkan på kulturmiljön

MKB:n måste på ett tydligt sätt beskriva hur saneringen påverkar riksintresset för kulturmiljövården. Vi delar inte er preliminära bedömning att påverkan endast är liten till måttlig. Även om delar av kulturvärdena har gått förlorade så innebär saneringen att stora delar av de kvarvarande industrilämningarna förstörs, och att riksintressets innehåll och läsbarhet försvagas ytterligare. Det kommer därför att krävas försiktighetsmått för att begränsa den negativa påverkan. Ifall det blir aktuellt att ta bort kulturvärden så ska dessa först dokumenteras på lämpligt sätt, vilket ska beskrivas i MKB:n. Det kan också vara lämpligt att knyta antikvarisk expertis till projektet för att kunna hantera de frågor som uppkommer under arbetets gång. Detta gäller särskilt om det inte sker en samlad prövning i domstolen.

Långgrundet

Det kommer att ske omfattande saneringsåtgärder längs Långgrundets västra strand. Vi anser att följande ska finnas med i MKB:n:

- En profilsbild som visar dagens markprofil och hur den beräknas se ut om åtgärderna genomförs. En sådan beskrivning underlättar förståelsen för hur erosionskydd och övertäckning påverkar området. Även om detta främst gäller för Långgrundets västra strand så kan det även vara lämpligt för andra områden.
- En beskrivning hur vågbrytaren utanför Långgrundet kommer att påverkas av saneringen.
- En beskrivning av alternativ när det gäller utformning av erosionskyddet för att minimera den negativa påverkan på kulturmiljön. I första hand anser vi att en eller flera pråmfickor bör bevaras för att underlätta förståelsen för områdets tidigare funktion. Om detta inte är rimligt kan ett alternativ vara att nykonstruera pråmfickor, för att området ska vara begripligt även efter saneringen. Ni bör även utreda andra alternativa utformningar, t.ex. val av ytskick, för att ge området en karaktär av den tidigare kajplatsen.

Sågverksområdet

- Ni behöver beskriva hur trähästen och tillhörande räls kommer att hanteras vid återställningen av strandlinjen. Trähäst och räls utgör en av de få kvarvarande industrilämningar inom sågverksområdet och har därför ett högt kulturhistoriskt värde. Lämningarna bör därför bevaras.
- Under samrådet sa ni att det kan vara möjligt att ta fram grunderna för såghuset i sågverksområdet. Detta behöver beskrivas i MKB:n.
- Ni måste beskriva hur ni ska säkerställa att maskinhuset inte tar skada av schaktningsarbetena. Detta gäller skador som kan uppkomma på såväl kort som på lång sikt.

Täktverksamheten mellan Stuguskär och Långgrundet

I närheten av det planerade täktområdet finns flera gamla pråmar. Det är viktigt att pråmarna inte påverkas negativt av täktverksamheten. Detta gäller såväl under pågående arbete som efter det att täkten är avslutad. Även om pråmarna inte direkt skadas av verksamheten kan förändringen av bottenförhållandena påverka vattenströmningen och erosionen. Detta i sin tur riskerar att försämra bevarandeförhållandena för pråmarna på lång sikt. Av MKB:n ska det framgå hur ni kommer att minimera denna risk.

Påverkan till följd av grumling och täktverksamhet

Projektet innefattar omfattande arbeten i vattenområdet som kommer att orsaka grumling. Av MKB:n ska det framgå vilken effekt som grumlingen har på växt- och djurlivet. Ni ska också utreda risken för spridning av föroreningar. Utöver detta ska ni beskriva vilka försiktighetsåtgärder ni planerar att vidta för att minimera de negativa effekterna, t.ex. val av grävskopa, val av material till utfyllnader och användning av grumlingskydd.

Ni har angett att ni planerar att söka tillstånd till att bedriva täktverksamhet inom vattenområdet på två olika platser vid Norrbyskär. Ni måste tydligt

motivera behovet av detta och beskriva vilken påverkan som täktverksamheten kommer att ha på miljön. Denna påverkan omfattar förutom grumling och risk för spridning av föroreningar en direkt påverkan på växt- och djurlivet. Täktverksamheten leder till en förändrad bottenstruktur vilket kan orsaka förändrade strömförhållanden. Detta kan i sin tur påverka miljön och de närliggande kulturhistoriska lämningarna negativt. I MKB:n måste ni också redogöra för risken att det finns vrak inom täktområdena.

Massorna som grävs upp kommer att avvattnas innan de används i projektet. Eventuellt kan det finnas behov av mellanlagring. Hela kedjan av masshanteringen ska beskrivas i MKB:n, inklusive behov av försiktighetsmått för att begränsa skadliga verkningar som t.ex. risk för spridning av föroreningar.

Bedömning av påverkan på miljö kvalitetsnormen för vatten

Ni ska beskriva hur era planerade saneringsåtgärderna påverkar miljö kvalitetsnormerna för vatten. Saneringen är i sig en miljöförbättrande åtgärd då den minskar läckaget av dioxiner från marken till omgivande sediment. Det är dock viktigt att ni begränsar grumlingen för att inte riskera att halterna i sedimenten ökar. I dagsläget finns inga bedömningsgrunder för sediment men Havs- och vattenmyndigheten kan komma att ta fram en vägledning kring detta.

I samrådsunderlaget jämför ni dioxinhalterna i sediment med bakgrundshalter i Bottenhavet. Detta är inte relevant då Bottenhavet kan ha en annan atmosfärisk deposition jämfört med vid Norrbyskär. Halterna i sedimenten bör istället jämföras med regionala referensområden. Umeå universitet har gjort mätningar vid Snöans skärgård som kanske kan användas.

Övriga synpunkter på innehållet i ansökan och MKB:n

- Tillståndsprövningen för vattenverksamheten omfattar inte bara åtgärderna i vattenområdet utan även kringverksamheterna, t.ex. avverkning av skog för att komma ner med maskinerna till vattnet, användning av upplagsplatser, avvattning av täktmassor.
- Ansökan ska omfatta alternativ när det gäller utformning av erosionskyddet längs Långgrundets västra strand. Det är viktigt att erosionskyddet utformas på ett sätt som minimerar den negativa påverkan på såväl kulturmiljön som naturmiljön, friluftslivet och landskapsbilden.
- En ansökan om dispens från biotopskyddet för ingrepp i alléer ska innehålla förslag på kompensationsåtgärder.
- Ni planerar att söka tillstånd för bortledning av grundvatten. Därför måste ni bl.a. beskriva omfattningen på bortledningen, hur den påverkar grundvattennivån samt hur ni ska hantera det bortledda vattnet. Detta

ska även innefatta eventuella behov av att rena vattnet innan det släpps ut.

- Påverkan till följd av temporära anläggningar ska också beskrivas i MKB:n, t.ex. bryggor och bergbanker.
- Ni ska också beskriva påverkan på friluftsfisket då det pågår ett aktivt pimpelfiske i området.
- Ni måste beskriva hur området ska återställas efter att ni utfört saneringen. Detta gäller t.ex. tillfälligt nyttjade områden och byggvägar.
- I matrisen där ni redogjort för provnings- och anmälningpunkter har ni angett att tre tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter ska hanteras i § 28-anmälan. Om verksamheterna verkligen är provningspliktiga kan de inte hanteras i § 28-anmälan.

Kompensationsutredning

Som Länsstyrelsen framförde vid samråden så anser vi att ansökan till Mark- och miljödomstolen ska innehålla en kompensationsutredning. Av kompensationsutredningen ska det framgå hur den kvarvarande skadan på såväl kulturmiljö- som miljövärden kan kompenseras.

Synpunkter på minnesanteckningarna från samrådet den 1 juni 2016

Tillägg gällande täktverksamhet

- Täktverksamhet under grundvattenytan kräver tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken.
- Vid ansökan om täktverksamhet krävs ett yrkande om tillståndstid.
- Såväl krossning och brytning av stenmaterial från stenkistor är täktverksamhet.

Naturvärdesinventering och ekologisk kompensation

Det stämmer att Länsstyrelsen väckt frågan om ekologisk kompensation. Det var dock Umeå kommun som framförde att det finns höga naturvärden, främst vid Långgrundet, och att det krävs en inventering av området. Det var också kommunen som sa att en lämplig kompensation är återplantering av al och att det bör tas fram en skötselplan för området.

Ni är välkomna att höra av er om ni har några frågor eller funderingar kring yttrandet.

Tina Buckland
Miljöhandläggare